

MILLIY STANDARTLARNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG'UNLASHTIRISHDA QO'YILADIGAN TALABLAR

Hasanov Muhridin

Namangan

muhandislik-qurilish instituti stajyor-tadqiqotchisi

Akbarov Saydulloxon

Namangan

muhandislik-qurilish instituti talabasi

Qudratov Javohir

Namangan

Muhandislik-qurilish instituti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada milliy standartlarimizni xalqaro standartlar bilan bilan uyg'unlashtirishda qo'yiladigan talablar va uyg'unlashgan standartlarni o'lchash, sinov usulini tavsiflash yoki muayyan sektorda qo'llash qoidalari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *sifat, tizim, raqobatbardoshlik, uyg'unlashtirish, standart, standartlashtirish, xavfsizlik, ob'yekti, milliy standartlashtirish, muvofiqlashtirish, CEN, mintaqaviy standartlashtirish, muvofiqlik prezumpsiya, simplifikatsiya.*

Bugungi kunda mamlakatimizda sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali eksport geografiasini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mahsulot sifati va xavfsizligi shu kunga qadar standartlar asosida belgilangan. Shu bilan birga mahsulotlarning xavfsizligiga yagona talablarni o'rnatilishini ta'minlanishi xalqaro tashkilotlarga uyg'unlashuv jarayonining kuchayishi bilan alohida dolzarblik kasb etmoqda. Shu o'rinda, xalqaro va unga uyg'unlashtirilgan standartlarni ishlab chiqarish jarayoniga joriy etilishi esa, o'z navbatida mahsulotni sifatli va xavfsiz bo'lishi, jahon bozorlarida yetarlicha raqobat qila olishini ta'minlaydi.

Umuman olganda, bugungi kunda milliy standartlarni uyg'unlashtirish orqali mahsulotlarni ishlab chiqarish va amalga oshirilayotgan boshqa hatti-harakatlar O'zbekistonga jahon mahsulot va xizmatlar bozori bilan faol hamkorlik qilish va iqtisodiyotni samarali rivojlantirish imkonini bermoqda. Eng asosiysi ortiqcha ma'muriy to'siqlarni bartaraf qilish, mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish, sanoatni zamonaviylashtirish, ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlari xavfsizligini ta'minlash, mamlakat tashqi iqtisodiy manfaatlarini himoya qilishga imkoniyat yaratadi.

Standart-muayyan element, material, komponent, tizim, xizmatga qo'yiladigan talablarni belgilaydigan hujjat bo'lib, unda muayyan usul yoki bosqichlar batafsil tavsiflanadi. Standartlar komponentlar, mahsulotlar va xizmatlarning o'zaro

muvofigligini ta'minlash orqali xalqaro savdoni osonlashtiradi. Standartlar boshqa manfaatdor tomonlar, shu jumladan, lekin ular bilan cheklanmasdan, biznes, iste'molchilar va atrof-muhit guruhlari tomonidan tavsiya etilgan texnik ekspertlar o'rtasida bilim almashish va konsensus yaratish orqali ishlab chiqiladi va aniqlanadi.

Bir nechta turli xil standartlar mavjud. Asosan, standartlar mahsulotlar, tizimlar, jarayonlar yoki xizmatlar uchun talablar va taklif yoki tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Standartlar, shuningdek, o'lchash, sinov usulini tavsiflash yoki muayyan sektorda umumiy terminologiyani yaratish usuli bo'lishi mumkin.

Evropa Ittifoqining 1025/2012 qoidalariga muvofiq standartlashtirish sohasida vakolatli bo'lgan Evropa standartlari tashkilotlaridan biri – CEN o'zaro kelishuv mavjud bo'lgan masalalarda umumiy siyosatni baham ko'radi va har qanday nomuvofiq milliy standartning o'rnini bosadigan milliy darajadagi uyg'unlashgan ishlab chiqish majburiyatini oladi. Shu sababli, Evropa standarti avtomatik ravishda Evropa Ittifoqining ma'lum bir mamlakatining milliy darajasidagi standartiga aylanadi.

Standartlar ixtiyoriydir, ya'ni ularni qo'llash bo'yicha avtomatik huquqiy majburiyat yo'q, ammo qonunlar va qoidalar ularga rioya qilishni talab qilishi mumkin. Har bir Evropa standarti "EN" harflarini o'z ichiga olgan noyob mos yozuvlar kodi bilan belgilanadi.

Evropa standartlari Evropa yagona bozorining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, biznes uchun eng muhim masalalardan birini ifodalaydi.

Milliy standartlar endi faqat texnik sabablarga ko'ra uyg'unlashtirilmaydi, balki ko'proq ijtimoiy qo'shilish, texnologiya bilan o'zaro ta'sir qilish va sanoat tarmoqlari bo'ylab o'sib borayotgan bozorlarda o'zaro ta'sir o'tkazish uchun rag'batlantiruvchi omil sifatida uyg'unlashtiriladi.

Globalashuvning kuchayishi bilan mutaxassislar xalqaro darajada standartlarni ishlab chiqmoqdalar. Xalqaro standart Yevropa standarti sifatida ham qabul qilinishi mumkin, u xalqaro miqyosda yoki Yevropa darajasida ishlab chiqilishi va keyin parallel ovoz berish orqali ham xalqaro standart, ham Yevropa standarti sifatida qabul qilinishi mumkin.

Standartlar Evropa Komissiyasining talabiga binoan uyg'unlashtiriladi va ishlab chiqaruvchilar, boshqa xo'jalik operatorlari yoki muvofiglikni baholash organlari, mahsulotlar, xizmatlar yoki jarayonlar, Elning amaldagi qonunchiligiga muvofigligini ko'rsatish uchun muvofiglashtirilgan standartlardan foydalanishi mumkin.

Standartlar ixtiyoriy bo'lib, Evropa Ittifoqining muvofiglashtirish to'g'risidagi tegishli qonunchiligining muhim talablariga yoki boshqa qoidalariga muvofig bajarilishi kerak.

Uyg'unlashtirilgan standartlar muvofiglashtirish to'g'risidagi qonun hujjatlarining tegishli talablariga muvofiglik prezumpsiyasi (ehtimollikka)ni ta'minlaydi.

Uyg'unlashtirilgan standartlarga havolalar Evropa Ittifoqining rasmiy jurnalida chop etilishi kerak.

Muvofiqlik prezumpsiyasi faqat muvofiqlashtirilgan standart tomonidan qamrab olingan asosiy sog'liq va xavfsizlik talablariga nisbatan qo'llaniladi. CEN standartlarida ishlab chiqaruvchi tegishli asosiy sog'liq va xavfsizlik talablari bilan bog'liq xavf zonalarini uchun xavfni baholash va muvofiqlik tartibini o'tkazishi kerakligini belgilaydi.

Agar standart yoki standartning bir qismi Evropa uyg'unlashtirilgan standartidagi me'yoriy ma'lumotnomada nazarda tutilgan bo'lsa, standartning spetsifikatsiyalari yoki unda ko'rsatilgan standart qismlari uyg'unlashtirilgan standartning bir qismiga aylanadi va ularni qo'llash muvofiqlik prezumpsiyasini nazarda tutadi.

Agar ushbu standart endi amalda bo'lmasa ham, bu to'g'ri bo'lib qoladi. Boshqa tomondan, ushbu standartning so'nggi versiyasini qo'llash, shuningdek, tegishli asosiy xavfsizlik va gigiena talablariga muvofiqlik prezumpsiyasini beradi, agar uning ma'lumotnomasi Yevropa hamjamiyatining rasmiy jurnalida e'lon qilingan bo'lsa.

Uyg'unlashtirilgan standartni qo'llash bilan ta'minlangan muvofiqlik ehtimolliligi mutlaq emas, chunki standartning o'zi muvofiqligiga e'tiroz qilinishi mumkin. Uyg'unlashtirilgan standartlardan foydalanish xavflarni baholashni osonlashtiradi, bu uskunalar ishlab chiqaruvchisini uskunalari uchun xavfni baholash majburiyatini to'liq ozod qilmaydi.

Uyg'unlashtirilgan standartlarning ixtiyoriyligi texnik standartlar innovatsion yechimlarni o'z ichiga olgan uskunalarni bozorga chiqarishga to'sqinlik qilmasligini ta'minlashga qaratilgan.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, milliy standartlarimizni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish orqali mamlakatimiz *ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar eksport hajmi va geografiyasi oshishiga erishiladi. Import hajmi kamayib, eksport hajmi ortadi. Mamlakatimiz ishlab chiqaruvchilari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hech qanday jahon bozorlarida realizatsiya qilish uchun o'tkaziladigan sinovlar soni kamayadi va bir buncha yengillashadi.* Shu bilan birga, uyg'unlashtirilgan standart qabul qilingan paytdagi san'at darajasi haqida fikr beradi. Boshqacha qilib aytganda, uyg'unlashtirilgan standart o'sha vaqtda ma'lum turdagi mahsulotdan kutilishi mumkin bo'lgan xavfsizlik darajasini belgilaydi. Boshqa texnik xususiyatlardan foydalanishni tanlagan asbob-uskuna ishlab chiqaruvchisi o'zining muqobil yechimi salomatlik xavfsizligi qoidalariga mos kelishini va hech bo'lmaganda uyg'unlashtirilgan standart spetsifikatsiyalarini qo'llash bilan ta'minlangan xavfsizlik darajasini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi prezidentining PF-6042-farmoni "Respublikada eksport va investitsiya salohiyatini yanada rivojlantirish"ga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida. 18.08.2020y. Toshkent.

2. Prezident Shavkat Mirziyoyev 202-yil 17-may kuni "Texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish, sertifikatlash va metrologiya milliy tizimini takomillashtirish" chora-tadbirlariga bag'ishlangan selektori.
3. U.X.Shaozimov "Metrologiya va standartlashtirish". Darslik —Toshkent.: «Fan va texnologiya», 2019. 204 b.
4. I.Kh. Siddikov, Kh.A.Sattarov, O.I.Siddikov, X.E. Khujamatov, G.N. Suleymanova, D.T.Khasanov, Sh.B.Olimova "METROLOGIYA, STANDARTLASHTIRISH VA SERTIFIKATLASHTIRISH". Darslik—Tashkent-2018.
5. Atambayev, D. D., & Hasanov, M. H. Analysis of Fibrous Waste Generated in the Preparation Departments of Spinning Mills and Cotton Processing.
6. Khamraeva, S. A., Yusupova, N. B., Atambaev, D. D. O., & Hasanov, M. H. O. (2020). The Importance Of The Extension Tool In Reducing The Inequality Of Yarn. *The American Journal of Engineering and Technology*, 2(08), 39-44.
7. Melibayev, M., Hasanov, M., Ortiqov, X., & Yusufjonov, Z. (2022). TRAKTOR PNEVMATIK SHINASINING O'RTACHA ISHLASH RESURS MUDDATINI ANIQLASH. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMYIY JURNALI*, 160-168.
8. Ахмедов, Б., Мирзабаев, Б., & Ҳасанов, М. (2022). МАҲСУЛОТЛАР СИФАТИНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШДА ШТРИХ КОДЛАР ТАЪСИРИ ОМИЛЛАРИ ТАДҚИҚИ. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMYIY JURNALI*, 145-149.
9. Bakhodir, E., & Mastona, N. (2022). Product Quality of Regulatory Documents Place for Improvement. *Journal of Ethics and Diversity in International Communication*, 2(3), 71-74.
10. Bakhodir, E. (2021). Effects of Change on Cotton Harvesting Physical and Mechanical Performance. *International Journal of Innovative Analyses and Emerging Technology*, 1(7), 9-13.
11. Bakhodir, E., & Ramshid, A. (2022). Comparative Analysis of Coal Products Extracted From Central Asian Coal Deposits. *International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences*, 2(5), 9-12.
12. Mirkhojaev, M. M., & Ergashov, B. A. O. (2020). Analysis of determination of cotton field quality as a result of changes in technological processes. *SAARJ Journal on Banking & Insurance Research*, 9(6), 38-44.
13. Ruxiddinovna, N. Y., & Ayubjanovna, T. G. (2022). GENERAL DEVELOPMENT OF EDUCATION IN TECHNICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS METHODOLOGICAL PRINCIPLES. *Journal of Positive School Psychology*, 8560-8566.
14. Baxodir, E., & Ramshid, A. (2022). KO'MIR MAHSULOTLARINING NAVLARI BO'YICHA QIYOSIY TAHLILI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMYIY JURNALI*, 101-105.
15. Baxodir, E., Hayitali, O., & Ramshid, A. (2022). IPAK QURTINI BOQISH SHAROITINI OLINADIGA IPAK MAHSULOTLARI SIFAT KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMYIY JURNALI*, 95-100.

16. Baxodir, E., Azimjon, M., & Hayitali, O. (2022). PAHTANI YETISHTIRISHDAGI IQLIMIY SHAROITNI UNDAN OLINADIGAN TOLA SIFAT KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI. *ТАЪЛИМ ВА РИВОЖЛАНИШ ТАХЛИЛИ ОНЛАЙН ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ*, 89-94.

17. Baxodir, E., & Asadbek, A. (2022). GIDRAVLİK VA MEKANİK PRESSLAR YORDAMIDA SUV TASHISH MASHINALARINING MUVOZANATDAN CHIQUIB KETISHINI OLDINI OLISH USULLARI. *ТА'ЛИМ ВА РИВОЖЛАНИШ ТАHLILI ONLAYN ILMİY JURNALI*, 1-4.

18. Muhridin, H. (2022). MILLIY STANDARTLARIMIZNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG'UNLASHTIRISH USULLARI VA AHAMIYATI. *Results of National Scientific Research International Journal*, 1(4), 12-20.

19. Мелибаев, М., Ортиқов, Х., Хўжаназаров, Ш., & Абдумаликов, А. (2022). Машина трактор агрегатларининг иш шароитларида носозликлар сабабларини баҳолаш. *Science and Education*, 3(3), 284-290.

20. Мелибаев, М., & Абдуллажонов, Б. С. (2022). МАШИНАСОЗЛИҚДА ДЕТАЛЛАРНИ ЎЛЧАМИНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШДА МЕТРОЛОГИК ТАЪМИНОТ. *ТАЪЛИМ ВА РИВОЖЛАНИШ ТАХЛИЛИ ОНЛАЙН ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ*, 2(4), 109-115.

21. Киргизов, Х. Т. (2022). ПРОГРЕССИВНЫЕ СИСТЕМЫ СМАЗКИ. *ТА'ЛИМ ВА РИВОЖЛАНИШ ТАHLILI ONLAYN ILMİY JURNALI*, 138-144.

22. Shertayloqov, G. A. M., Karimov, I. K., & Xojanazarov, S. F. O. (2021). MAHSULOT SIFATINI OSHIRISH VA BOSHQARISH TIZIMI. *Scientific progress*, 2(2), 631-634.

23. Sherbek, X. J., & Javohir, Q. (2022, November). TEXNOLOGİK MASHINA VA ISHCHI ORGANLARINI ISHONCHLILIGINI OSHIRISH OMILLARI. In *Conference Zone* (pp. 297-300).